

Broj: 01-626/23
Podgorica, 28.12.2023. godine
MK

Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore, u skladu sa odredbom člana 41 stav 1 Zakona o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore ("Sl. list CG", br. 42/11 i 32/14), nakon završenog postupka po pritužbi daje

MIŠLJENJE

1. Uvod

1. XX dostavila je pritužbu u vezi sa ostvarivanjem prava na obrazovanje svog sina. U pritužbi je, između ostalog, navela da je njen sin XX (2012), učenik JU OŠ „Milan Vukotić“ Golubovci; da je dijete sa posebnim obrazovnim potrebama jer ima smetnje iz spektra autizma; da je tokom škole u prirodi koja je bila prethodne školske godine (2022/2023) u junu u Budvi, X. udarila njegova asistentkinja u nastavu XX, nanijevši mu vidljive povrede na glavi – licu, što je dokumentovala fotografijama, koje joj je ona (asistentkinja poslala); da je ona zbog toga podnijela krivičnu prijavu protiv asistentkinje; da je obaviještena i OŠ „Milan Vukotić“, koja je pokrenula disciplinski postupak protiv asistentkinje, u kojem je ona priznala da je ošamarila dijete, da je izrečena i mjera; da je protiv odluke Škole, XX pokrenula sudski spor, te je prema njenim saznanjima poništen disciplinski postupak; da Škola nije produžila ugovor o radu sa pomenutom asistentkinjom i da X. sada ima drugog asistenta i dobro napreduje u učenju; da pokazuje strah pri pomenu bivše asistentkinje ističući da „X bije“; da po njenim saznanjima XX radi kao logoped i defektolog sa djecom sa smetnjama u jednom nevladinoj organizaciji, ističući da ima završena dva fakulteta; da smatra da se radi o sumnjivim diplomama koje nijesu ni nostrifikovane; da postavlja pitanje na koji se način edukuju asistenti koji rade sa djecom sa smetnjama u razvoju u javnom obrazovno vaspitnom sistemu; da ističe da se obuka sprovodi u auto – školi i traje nekoliko dana; da je o događaju obaviješteno Ministarstvo prosvjete, Zavod za školstvo.

Smatra da ovakvo postupanje asistentkinje nije bilo zakonito, profesionalno te je nehumano i čime su povređena prava njenog sina.

Takođe, podnositeljka pritužbe je u Instituciji Zaštitnika primljena na razgovor o čemu je sačinjena službena zabilješka.

2. Postupanje Zaštitnika

2. Zaštitnik je pokrenuo ispitni postupak i zatražio izjašnjenja od Ministarstva prosvjete, JU OŠ „Milan Vukotić“ Golubovci, Centra za stručno obrazovanje i Zavoda za školstvo.

3. JU Centar za stručno obrazovanje dostavio je izjašnjenje u kojem se između ostalog, navodi: da su u programu obrazovanja za Asistenta/kinju u nastavi definisani ulazni uslovi za polaznike koji se

uključuju u program, prostor, okvirni spisak opreme i nastavnih sredstava potrebnih za realizaciju programa, kao i uslovi za izvođenje programa; da je postupak licenciranja ustanova za rad u obrazovanju odraslih regulisan Opštinom zakonom o obrazovanju i vaspitanju, Zakonom o obrazovanju odraslih i Pravilnikom o bližim uslovima za osnivanje ustanova o oblasti obrazovanja i vaspitanja; da Ministarstvo prosvjete izdaje licencu za rad organizatora obrazovanja odraslih nakon sprovedenog postupka licenciranja; da uvidom u bazu podataka licenciranih organizatora obrazovanja odraslih koju vodi Centar za stručno obrazovanje, licencu za realizaciju programa obrazovanja za sticanje stručne kvalifikacije Asistent/kinja u nastavi od Ministarstva prosvjete dobili su: JU Gimnazija „Slobodan Škerović“ Podgorica, Auto škola Viktorija Berane i Montemedical Berane.

Dostavljen je Program obrazovanja za sticanje stručne kvalifikacije asistent/kinja u nastavi.

4. Ministarstvo prosvjete dostavilo je izjašnjenje da se Predsjednica Skupštine Crne Gore Danijela Đurović obratila Ministarstvu prosvjete dopisom u čijem je prilogu dokumentacija koju je dostavila podnositeljka pritužbe, a Ministarstvo je navedenu dokumentaciju uputilo Upravi za inspekcijske poslove na postupanje u skladu sa nadležnostima.

5. JU OŠ „Milan Vukotić“ Golubovci, u izjašnjenju navodi: da se pomenuti događaj desio na način na koji je opisan, tokom boravka u Školi prirode u Budvi u junu 2022. godine; da u skladu sa saznanjima o događaju i ovlašćenjima Škola je pokrenula disciplinski postupak prilikom kojeg se pomenuta asistentkinja izjasnila na okolnosti koje joj se stavljaju na teret, priznavši da je X. udarila nanijevši mu vidljive povrede na glavi/licu što je dokumentovano fotografijama koje je sama načinila i poslala majci na uvid; da je ishod disciplinskog postupka bio umanjenje ličnog dohotka u iznosu od 30 % za jun i jul; da u novoj školskoj godini XX više nije angažovana u Školi; da je u međuvremenu ona pokrenula sudski spor na kojem je poništen disciplinski postupak u okviru škole, a škola je bila dužna da plati sudske troškove; da nakon pomenutog događaja Škola nije bila u kontaktu sa X X, pa nemaju saznanja o njenom daljem profesionalnom angažmanu.

6. Zavod za školstvo u izjašnjenju ističe da nijesu u mogućnosti da izvrše utvrđivanje kvaliteta rada asistentkinje u nastavi XX, jer ona nije u radnom odnosu u pomenutoj školi, a sudski postupak u vezi njenog radnog odnosa nije okončan; da Sertifikat za rad sa djecom sa posebnim obrazovnim potrebama izdaje licencirani organizator programa obuke, nakon završene obuke i provjere znanja kandidata „Gimnazija „Slobodan Škerović“ Podgorica).

7. U dopunskom izjašnjenju Ministarstva prosvjete br. 04/2-006/23-442/5 od 27.10.2023.g. (raniji naziv organa), navodi se da se Ministarstvo obratilo Centru za stručno obrazovanje, molbom za vršenje eksterne evaluacije ustanova za obrazovanje odraslih koje imaju licencu za izvođenje programa obrazovanja za sticanje stručne kvalifikacije Asistent/kinja u nastavi.

3. Utvrđene činjenice

8. Iz pritužbe i izjašnjenja proizilazi:

- da se prilikom boravka učenika JU OŠ „Milan Vukotić“ u Budvi u junu 2022. godine dogodio incident gdje je asistentkinja u nastavi XX, udarila mal. XX. dijete sa posebnim obrazovnim potrebama, kojem je pružala tehničku podršku u dužem vremenskom periodu, nanijevši mu vidljive povrede, a koji događaj nije negirala;
- da je u vezi sa događajem, OŠ „Milan Vukotić“ preduzela radnje i mjere, a takođe nije produžila ugovor pomenutoj asistentkinji za školsku 2023/2024 godinu;
- da je podnositeljka pritužbe protiv pomenute asistentkinje 2022. godine, podnijela krivičnu prijavu Osnovnom državnom tužilaštvu u Kotoru;

- da je ODT Kotor rješenjem Kt.br. 538/22 od 21.12.odbacilo krivičnu prijavu;
- da je Više državno tužilaštvo preispitalo odluku Osnovnog državnog tužilaštva Kotor gdje je našao da je odluka ODT Kotor donijeta u skladu sa zakonom;
- da je podnositeljka pritužbe imala mogućnost da u određenom roku (od dana prijema obavještenja nadležnog tužilaštva) preuzme krivično gonjenje prijavljene, zbog krivičnog djela koje je navela;
- da Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija izdaje licencu za rad organizatora obrazovanja odraslih nakon sprovedenog postupka licenciranja;
- da su licencu za realizaciju programa obrazovanja odraslih za sticanje stručne kvalifikacije Asistent/kinja u nastavi dobili:
 - JU Gimnazija „Slobodan Škerović“ Podgorica
 - Auto škola Viktorija Berane
 - Montmedigal Berane
- da je Ministarstvo prosvjete od Centra za stručno obrazovanje, iniciralo vršenje eksterne evaluacije ustanova za obrazovanje odraslih koje imaju licencu za izvođenje programa obrazovanja za sticanje stručne kvalifikacije Asistent/kinja u nastavi

4. Relevantni propisi

9. Ustavom Crne Gore („Sl. list CG“ br.1/7) utvrđeno je:

“Jemči se posebna zaštita lica sa invaliditetom.”(Član 68) “

Dijete uživa prava i slobode primjerno njegovom uzrastu i zrelosti.

Djetetu se jemči posebna zaštita od psihičkog, fizičkog, ekonomskog i svakog drugog iskorišćavanja ili zloupotrebe.”(Član 74)

“Jemči se pravo na školovanje pod jednakim uslovima.(Član 75 stav 1 i 2)

10. Konvencijom o pravima djeteta UN-a, garantovano je:

Države-potpisnice će poštovati i garantirati prava izložena u ovoj Konvenciji svakom djetetu u svojoj jurisdikciji, bez diskriminacije bilo koje vrste, bez obzira jztjtck

Države-potpisnice će preduzeti sve odgovarajuće mjere da osiguraju zaštitu djeteta od svih oblika diskriminacije ili kazne na osnovu statusa, aktivnosti, izraženog mišljenja ili ubjeđenja roditelja djeteta, zakonskih staratelja ili članova porodice. (čl.2)

U svim akcijama u vezi s djecom, bez obzira da li ih poduzimaju javne ili privatne društvene dobrotvorne institucije, sudovi, upravne vlasti ili zakonska tijela, najbolji interesi djeteta biće od prvenstvenog značaja.

Države-potpisnice uzimaju na sebe da osiguraju djetetu zaštitu i brigu koja je potrebna za njegovu dobrobit, uzimajući u obzir prava i dužnosti njegovih roditelja, zakonskih staratelja ili drugih pojedinaca zakonski odgovornih za njega, i da bi se ovo postiglo, preduzeće sve zakonske i upravne mjere.

Države-potpisnice će osigurati da se institucije, službe i ustanove odgovorne za brigu o djeci i pDržave-potpisnice priznaju da mentalno ili fizički onespobljeno dijete treba da uživa pun i pristojan život, u uslovima koji obezbjeđuju dostojanstvo, potiču samopouzdanje i olakšavaju aktivno dječije učešće u zajednici.

Države-potpisnice priznaju pravo onespobljenom djetetu na posebnu brigu i potpomagaće i obezbjeđivati, u zavisnosti od dostupnih sredstava, pružanje pomoći takvom djetetu i onima koji su odgovorni za brigu o njemu, pomoć koju oni zatraže i koja odgovara dječijem stanju i prilikama roditelja ili drugih koji se brinu za dijete.

Priznajući posebne potrebe onespobljenog djeteta, pomoć koja se daje u skladu sa stavom 2. ovog člana davat će se besplatno gdje god je to moguće, uzimajući u obzir finansijska sredstva roditelja

ili drugih koji se brinu za dijete, i ona će biti planirana tako da se onesposobljenom djetetu pruži uspješan pristup obrazovanju, školovanju, zdravstvenim službama, službama za rehabilitaciju, pripremi za zaposlenje i mogućnostima rekreacije na način koji pomaže djetetu da postigne što potpuniju moguću društvenu integraciju i individualni razvitak, uključujući njegov kulturni i duhovni razvitak. (čl. 23 st. 1.. 2 i 3)

11. Konvencijom o pravima osoba sa invaliditetom, propisano je:

Države potpisnice poduzet će sve potrebne mjere kako bi osigurale da djeca s invaliditetom potpuno uživaju sva ljudska prava i osnovne slobode ravnopravno s drugom djecom.

U svim akcijama koje se odnose na djecu s invaliditetom prvenstvena pažnja bit će posvećena najboljem interesu djeteta.

Države potpisnice osigurat će da djeca s invaliditetom imaju pravo slobodno izraziti svoje stavove o svim pitanjima koja ih se tiču, a njihovi stavovi razmotrit će se s obzirom na njihovu dob i zrelost, ravnopravno s drugom djecom, te će im u ostvarivanju toga prava biti pružena pomoć u skladu s invaliditetom i uzrastom. (čl. 7)

Države potpisnice priznaju pravo svih osoba sa invaliditetom na obrazovanje. Sa ciljem da ostvare uživanje ovog prava bez diskriminacije i na osnovu jednakosti sa drugima, države potpisnice osiguraće inkluzivni sistem obrazovanja na svim nivoima i učenje tokom čitavog života usmjereno na:

(a) Pun razvoj ljudskih potencijala i osjećanja dostojanstva i samovrijednosti, kao i jačanje poštovanja ljudskih prava, osnovnih sloboda i ljudske raznovrsnosti,

(b) Razvijanje ličnosti, talenata i mentalnih i fizičkih sposobnosti osobe sa invaliditetom do najveće moguće mjere,

(c) Omogućavanje da sve osobe sa invaliditetom efektivno učestvuju u slobodnom društvu.

2. Prilikom ostvarivanja ovog prava, države potpisnice će osigurati da:

(a) Osobe sa invaliditetom ne budu isključene iz opšteg obrazovnog sistema na osnovu svoje invalidnosti, a da niti jedno dijete sa invaliditetom ne bude isključeno iz besplatnog i obaveznog osnovnog obrazovanja, ili iz srednjeg obrazovanja, zbog svog invaliditeta;

(b) Osobe sa invaliditetom imaju pristup inkluzivnom, kvalitetnom, besplatnom i obaveznom osnovnom obrazovanju, ili srednjem obrazovanju u svojoj lokalnoj zajednici na osnovu jednakosti sa drugima;

(c) Budu osigurane razumne adaptacije koje će odgovoriti potrebama pojedinaca;

(d) Osobama sa invaliditetom bude pružena podrška u sklopu opšteg obrazovnog sistema koja im je potrebna da bi im se olakšalo efektivno obrazovanje.

(f) Budu pružene individualizovane mjere podrške u okruženjima koje maksimiziraju akademski i socijalni razvoj, u skladu sa ciljem pune uključenosti. (čl. 24 stav 1-3)

12. Opštim zakonom o obrazovanju i vaspitanju ("Službeni list Republike Crne Gore", br. 064/02 od 28.11.2002, 031/05 od 18.05.2005, 049/07 od 10.08.2007, "Službeni list Crne Gore", br. 004/08 od 17.01.2008, 021/09 od 20.03.2009, 045/10 od 04.08.2010, 073/10 od 10.12.2010, 040/11 od 08.08.2011, 045/11 od 09.09.2011, 036/13 od 26.07.2013, 039/13 od 07.08.2013, 044/13 od 20.09.2013, 047/17 od 19.07.2017, 059/21 od 04.06.2021, 076/21 od 09.07.2021, 146/21 od 31.12.2021, 003/23) propisano je:

Ovim zakonom uređuju se organizacija i uslovi za obavljanje obrazovnog i vaspitnog rada u oblastima: predškolskog vaspitanja i obrazovanja, osnovnog obrazovanja i vaspitanja, srednjeg opšteg obrazovanja, stručnog obrazovanja, vaspitanja i obrazovanja lica sa posebnim potrebama i obrazovanja odraslih. (čl. 1)

"organizator obrazovanja odraslih" je ustanova u kojoj se ostvaruje obrazovanje odraslih u skladu sa posebnim zakonom; (čl. 18 st.1 tač 6)

Obrazovanje odraslih lica obavljaju škole i drugi organizatori obrazovanja, u skladu sa zakonom. (čl. 27/11)

Centar za stručno obrazovanje

Razvojne, savjetodavne, istraživačke, stručne poslove i utvrđivanje i obezbjeđivanje kvaliteta obrazovno-vaspitnog rada iz oblasti stručnog obrazovanja i obrazovanja odraslih obavlja Centar.

Centar iz stava 1 ovog člana, kao javnu ustanovu, osniva Vlada.

Aktom o osnivanju Centra uređuju se: organi Centra, nadležnost, sastav, mandat i druga pitanja od značaja za rad Centra. (Član 39)

Centar u oblasti stručnog obrazovanja i obrazovanja odraslih:

- 1) obavlja stručne poslove praćenja, analize i razvoja obrazovnog sistema;
- 2) u saradnji sa ustanovom, radi na unapređivanju obrazovno-vaspitnog rada i utvrđuje kvalitet realizacije standarda obrazovno-vaspitnog rada;
- 3) obavlja pripremu stručnih zadataka o pitanjima o kojima odlučuju Nacionalni savjet i Ministarstvo;
- 4) obavlja stručne poslove u pripremi: obrazovnih programa, kataloga i standarda znanja, standarda zanimanja, standarda kvalifikacija, ispitnih kataloga za nacionalne stručne kvalifikacije, normativa i standarda nastavnih sredstava i opreme;
- 5) obavlja istraživanja;
- 6) obavlja savjetodavni rad u ustanovama u oblasti stručnog obrazovanja i obrazovanja odraslih i institucijama povezanim sa vaspitanjem i obrazovanjem; (iz čl. 41)

Za direktora organizatora obrazovanja odraslih može biti izabrano lice koje:

- 1) ima VI ili VII 1 nivo nacionalnog okvira kvalifikacija;
- 2) ima pet godina radnog iskustva. (iz čl. 78)

13. Zakon o obrazovanju odraslih ("Službeni list Crne Gore", br. 020/11 od 15.04.2011, 047/17 od 19.07.2017) propisuje:

Obrazovanje odraslih je dio jedinstvenog obrazovnog sistema Crne Gore. (čl. 2)

Obrazovanje odraslih izvode nastavnici, saradnici u nastavi, nastavnici, odnosno instruktori praktičnog obrazovanja, predavači, voditelji i drugi stručni radnici (u daljem tekstu: izvođači), u skladu sa zakonom kojim se reguliše odgovarajuća oblast obrazovanja, obrazovnim programom, odnosno programom obrazovanja.

Izvođači programa obrazovanja koji su angažovani kod licenciranog organizatora obrazovanja, moraju biti andragoški osposobljeni, u skladu sa ovim zakonom. (čl. 21)

Obrazovanje odraslih može da se ostvaruje, odnosno organizuje u školi, specijalizovanoj organizaciji za obrazovanje odraslih (radnički univerziteti, univerziteti za treće doba, centri za obuku, auto škole i dr.), ustanovi za smještaj i brigu lica sa posebnim obrazovnim potrebama i kod drugih pravnih lica (u daljem tekstu: organizator obrazovanja), koji imaju licencu za rad, u skladu sa zakonom. (čl. 27)

KAZNENE ODREDBE

Kazne za prekršaje

Član 39

Novčanom kaznom u iznosu od 500 do 20.000 eura kazniće se za prekršaj pravno lice organizator obrazovanja, ako:

- 1) obrazovni rad ne obavljaju izvođači koji su andragoški osposobljeni (član 21);
- 2) realizuje javno važeći obrazovni program za osnovno, srednje opšte obrazovanje i stručno obrazovanje koji nije prilagođen odraslom po obimu, organizaciji i trajanju (član 13);
- 3) se neformalno obrazovanje ne stiče po programima obrazovanja (član 14);

- 4) program obrazovanja ne sadrži elemente iz člana 15 ovog zakona;
 - 5) odraslom naplati troškove za sticanje osnovnog obrazovanja, odnosno osposobljavanja za prvu kvalifikaciju (član 36 stav 1);
 - 6) odraslom naplati troškove za programe obrazovanja koji se finansiraju iz javnih prihoda (član 36 stav 2);
 - 7) ne vodi andragošku evidenciju i dokumentaciju u skladu sa članom 30 ovog zakona;
 - 8) ne zaključi ugovor sa polaznikom obrazovanja za program obrazovanja koji se ne finansira iz javnih prihoda (član 24).
- Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se i odgovorno lice u pravnom licu-organizator obrazovanja novčanom kaznom u iznosu od 30 do 2.000 eura. (čl. 39)

14. Zakon o vaspitanju i obrazovanju djece sa posebnim obrazovnim potrebama ("Sl. list RCG", br. 80/04, "Sl. list CG", br. 45/10 .. 145/21), propisuje:

Vaspitanje i obrazovanje djece sa posebnim obrazovnim potrebama je djelatnost od javnog interesa. (čl. 2)

Vaspitanje i obrazovanje, odnosno habilitacija i rehabilitacija djece sa posebnim obrazovnim potrebama je obavezno od momenta otkrivanja posebne obrazovne potrebe djeteta.

Vaspitanje i obrazovanje djece sa posebnim obrazovnim potrebama obezbjeđuje onaj stepen obrazovanja koji odgovara njihovom fizičkom, intelektualnom, emocionalnom i socijalnom razvoju. (čl. 5)

Roditelj, usvojilac ili staratelj (u daljem tekstu: roditelj) djeteta sa posebnim obrazovnim potrebama ima pravo da učestvuje u izboru programa vaspitanja i obrazovanja, u skladu sa ovim zakonom.

Roditelj, odnosno dijete sa posebnim obrazovnim potrebama ima pravo da, u toku školovanja, promijeni program vaspitanja i obrazovanja, u skladu sa zakonom. (čl. 6)

Komisija daje predlog o usmjeravanju na osnovu svoje procjene, razgovora sa roditeljima djeteta, kao i na osnovu pedagoške, edukacijsko-rehabilitacijske, psihološke i druge dokumentacije koje dobija od odgovarajućih ustanova.

Komisija je obavezna da, prije donošenja predloga o usmjeravanju, traži mišljenje vaspitno-obrazovne ustanove u koju će dijete sa posebnim obrazovnim potrebama biti usmjereno, kao i drugih nadležnih ustanova radi dobijanja neophodnih podataka o djetetu.

Predlogom o usmjeravanju određuje se program vaspitanja i obrazovanja u koji se dijete usmjerava, obim i način sprovođenja dodatne stručne pomoći, potreba za angažovanjem asistenta u nastavi, kadrovske, prostorne, materijalne i druge uslove koje škola ili resursni centar u koju će dijete biti uključeno mora obezbijediti.

Predlog Komisije sadrži i elemente na osnovu kojih se obezbjeđuju i druga prava djeteta koja se ostvaruju prema posebnim propisima, ako tim propisima nije drukčije određeno. (čl. 20)

Djetetu sa posebnim obrazovnim potrebama organizuje se asistencija u nastavi u pogledu obezbjeđivanja pristupa obrazovanju i obrazovnom postignuću.

Asistenciju u nastavi obavlja asistent u nastavi koji pruža tehničku pomoć tokom pohađanja nastave za djecu: sa teškim tjelesnim smetnjama, umjerenim intelektualnim smetnjama, bez ostatka vida, potpunim gubitkom sluha i iz spektra autizma, u skladu sa rješenjem o usmjeravanju.

tom u nastavi na određeno vrijeme, a najduže do kraja nastavne godine.Škola zaključuje ugovor o radu sa asistentom u nastavi na neodređeno vrijeme.

Asistent u nastavi koji je zaposlen na neodređeno vrijeme, a za čijim je radom prestala potreba, može zasnovati radni odnos u drugoj školi, na osnovu sporazuma direktora škola.

Asistent u nastavi koji je zaposlen na neodređeno vrijeme u školi može se sporazumno preuzeti u drugu školu ako ispunjava uslove propisane zakonom i aktom o sistematizaciji radnih mjesta, uz saglasnost asistenta u nastavi.

U skladu sa individualnim razvojno-obrazovnim programom (procjenom obrazovnih, razvojnih potreba i ciljeva za dijete) i rasporedom časova, određuje se obim podrške koju asistent u nastavi pruža pod nadzorom nastavnika, stručne službe i direktora škole.

Jedan asistent u nastavi može biti angažovan za više djece, odnosno učenika. Angažovanje asistenta u nastavi za više djece, odnosno učenika obavlja se u skladu sa individualnim razvojno-obrazovnim programom i rasporedom časova.. (čl. 30a st. 1-7)

15. Pravilnik o bližim uslovima za osnivanje ustanova u oblasti obrazovanja i vaspitanja ("Službeni list Republike Crne Gore", br. 040/06) propisuje:

Organizator obrazovanja odraslih koji izvodi javno važeće programe osnovog, stručnog i gimnazijskog obrazovanja za odrasle (programi formalnog obrazovanja) mora da ispunjava uslove u pogledu prostora u skladu sa odredbama ovog pravilnika kojima se regulišu te oblasti obrazovanja, ukoliko nije na drugačiji način propisano prilagođenim programom obrazovanja odraslih.

Za druge javno važeće programe obrazovanja odraslih i programe, koji se finansiraju iz javnih prihoda (programi neformalnog obrazovanja) organizator obrazovanja odraslih mora pored uslova propisanih tim programima, da ima najmanje:

- učionicu;
- prostoriju za pripremu nastavnika i, po pravilu, prostoriju za rad koordinatora obrazovanja;
- prostor za upravu i administraciju;
- sanitarne prostorije posebno za nastavnike i posebno za polaznike, po pravilu, odvojene po polu, i dr.

Prostorije u kojima se izvodi program obrazovanja treba da imaju odgovarajuće osvjetljenje, grijanje, tehničku i upotrebnu dozvolu za instalacije i opremu, u skladu sa posebnim propisima. (čl. 27)

16. Smjernice za izradu programa i organizaciju škole u prirodi¹ koje je izradio Zavod za školstvo:

Nastava na otvorenom, nastava u prirodi ili škola u prirodi, iako odavno poznati koncepti učenja i poučavanja, imaju i danas nezamjenljivu ulogu u vaspitanju i obrazovanju učenika.

Škola u prirodi je poseban vid cjelodnevno organizovanog vaspitno-obrazovnog rada koji se odvija u prirodnoj sredini, van mjesta stanovanja učenika.

Kroz integrisanu nastavu više nastavnih predmeta i aktivnim učenjem u prirodnom okruženju, kao i sportskim, zabavnim i kreativnim aktivnostima, u školi u prirodi se ostvaruju ciljevi obaveznih i izbornih nastavnih predmeta i vannastavnih aktivnosti.

Višednevni boravak učenika van mjesta stanovanja, u organizaciji škole, koji nije u funkciji realizacije nacionalnog kurikulumu i nastavnog plana i programa ne smatra se školom u prirodi.

Prednosti boravka učenika u školi u prirodi su višestruke. Znanja u školi stečena samo pukim pamćenjem i usvajanjem činjenica bez dubljeg razumijevanja i otkrivanja uzročno-posljedičnih veza među pojavama su kratkotrajna i neupotrebljiva. Škola u prirodi pruža mogućnosti da se sadržaji koji su učenicima teški i nezanimljivi učine vidljivim, opipljivim, razumljivim, interesantnim i lakim za učenje. Organizovano učenje u prirodi se temelji na iskustvu učenika, kroz njihovo aktivno uključivanje u konkretne situacije učenja u kojima samostalno, induktivnim putem, dolaze do saznanja. Učenici uče kroz doživljaj, razumijevanjem životnih i nastavnih sadržaja u neposrednoj stvarnosti, posmatranjem prirodnih promjena, analizom i uočavanjem određenih uzročno-posljedičnih odnosa. Na taj način oni razumiju zavisnost prirode i ljudi, proučavaju naučne zakonitosti, upoznaju kulturno-istorijsku baštinu i sl.

¹ <https://www.gov.me/clanak/skola-u-prirodi>

Pored sticanje znanja, u školi u prirodi se ovladava umijenjima i tehnikama rješavanja problema, čime se podstiče inicijativnost i zauzima stav da prema problemima u školi i životu uvijek treba imati aktivan odnos.

Povećan obim fizičke aktivnosti, kao i boravak na svježem vazduhu, kroz sadržaje iz nastavnog programa za fizičku vaspitanje i sportsko-rekreativne sadržaje, škola u prirodi doprinosi očuvanju i unapređenju ukupnog zdravlja učenika. Cjelodnevne zajedničke aktivnosti učenika utiču na bliže upoznavanje i saradnju učenika što doprinosi njihovoj boljoj socijalizaciji, a briga o sebi i lična higijena razvoju odgovornosti i samostalnosti.

Sve ovo ukazuje da škola u prirodi svojim širim pedagoškim djelovanjem može uticati na povezivanje i razvijanje kognitivnih, socijalnih i emocionalnih potencijala učenika.

...

Škola je, u toku organizacije, obavezna da poštuje princip jednakih mogućnosti i dobrovoljnosti i uzme u obzir specifičnosti pojedinih učenika. Da bi se škola u prirodi učinila dostupnom svim učenicima, potrebno je sa lokalnom zajednicom i nadležnim institucijama preduzeti aktivnosti u cilju uključivanja svih učenika.

Za uspješnu organizaciju škole u prirodi od velikog značaj je temeljita i pravovremena priprema. Ona podrazumijeva pripremu nastavnika, učenika i roditelja.

17. Zakon o zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda CG ("Službeni list Crne Gore", br. 042/11 od 15.08.2011, 032/14) propisuje:

Zaštitnik/ca u vršenju svoje funkcije djeluje na način što: ukazuje, upozorava, kritikuje, predlaže ili preporučuje. (čl. 20/1)

Zaštitnik/ca nije ovlašćen/a da mijenja, ukida ili poništava akte organa. (čl 22/1)

Nakon završetka ispitivanja povrede ljudskih prava i sloboda Zaštitnik/ca daje mišljenje o tome da li je, na koji način i u kojoj mjeri došlo do povrede ljudskih prava i sloboda. (čl. 41/1)

5. Zaključna ocjena

18. Po okončanom ispitnom postupku, cijeneći sve raspoložive informacije i podatke, Zaštitnik je utvrdio da se prema mal XX. (rođ. 2013.g.) za vrijeme boravka u školi u prirodi neprimjereno ponašala njegova tadašnja asistentkinja u nastavi, a koje postupanje nije negirala, čime su povrijeđena njegova prava.

19. Takođe, Zaštitnik zapaža da institut tzv. škola u prirodi, nije regulisan zakonom ili podzakonskim aktom, već je Zavod za školstvo izradio Smjernice za izradu programa i organizaciju škole u prirodi. Shodno Smjernicama, Škola u prirodi je poseban vid cjelodnevno organizovanog vaspitno-obrazovnog rada koji se odvija u prirodnoj sredini, van mjesta stanovanja učenika.

20. Naime sin podnositeljke pritužbe, dijete je sa posebnim obrazovnim potrebama i smetnjama iz spektra autizma, a usmjeren je u JU OŠ „Milan Vukotić“ Golubovci. Dodijeljena mu je asistentkinja u nastavi koja mu je pružala tehničku podršku. Sa tom asistentkinjom prema navodima majke, on je dobro funkcionisao, sve do incidenta koji se desio za vrijeme boravka učenika u Školi u prirodi, gdje je mal. X bio smješten sa asistentkinjom.

Zaštitnik primjećuje da je po obavještenju je JU OŠ „Milan Vukotić“ Golubovci, preduzimala radnje i mjere. Takođe podnositeljka pritužbe je protiv asistentkinje svog sina, podnijela krivičnu prijavu koja je od strane nadležnog tužilaštva odbačena a ona je imala mogućnost da preuzme krivično gonjenje.

Mal. X je dodijeljen drugi asistent u nastavi i on je nastavio da redovno pohađa nastavu.

20. Međutim, podnositeljka pritužbe je iskazala sumnju u kvalifikacije asistentkinje X X, te smatrala da obuka koju je završila kako bi radila ovaj odgovoran posao, nije bila adekvatna i profesionalna, te je Zaštitnik sproveo ispitni postupak i u dijelu sticanja kvalifikacija za zanimanje asistenta/kinje u nastavi.

21. Ustanovljen je standard kvalifikacije asistent/ asistentkinja u nastavi² te takođe izrađen program Program obrazovanja za sticanje stručne kvalifikacije Asistent/kinja u nastavi , osnovni obrazovni zahtjev je stečena kvalifikacija nivoa obrazovanja IV 1, a polaznik mora da posjeduje sledeće osobine: empatiju, senzibilnost, odgovornost i spremnost za timski rad, a poželjne osobine koje polaznik/ca mora da posjeduje su kultura ophođenja, strpljivost i tolerantnost. Takođe, između ostalog Programom su definisani i opšti ishodi učenja za pomenuto zanimanje. Svi opšti ishodi koje polaznik treba da nauči su veoma složeni, odgovorni imajući u vidu da će direktno raditi sa učenicom/com sa posebnim obrazovnim potrebama. Po završetku kvalifikacije, polaznik obuke treba biti sposoban da: Vršiti analizu, planiranje i organizaciju radnih zadataka i aktivnosti neophodnih za pružanje podrške jednom ili više dece sa posebnim obrazovnim potrebama - Vršiti pripremu za obavljanje radnih zadataka, u skladu sa instrukcijama nastavnika i pripremljenim nastavnim materijalom od strane nastavnika i/ili stručnih saradnika - Pruža podršku djeci sa posebnim obrazovnim potrebama u obavljanju školskih zadataka i aktivnosti - Pruža podršku djeci sa posebnim obrazovnim potrebama u kretanju i aktivnostima brige o sebi - Pruža podršku djeci sa posebnim obrazovnim potrebama u komunikaciji i socijalnoj uključenosti - Vodi evidenciju i piše izvještaj o svom radu - Ostvaruje konstruktivnu komunikaciju sa nastavnicima, stručnom službom, roditeljima i timom za inkluziju - Primjenjuje propise i mjere zaštite zdravlja i okoline.

22. Shodno propisima Ministarstvo prosvjete izdaje licence za rad organizatorima obrazovanja odraslih nakon sprovedenog postupka llicenciranja. Prema izjašnjenju Centra za stručno obrazovanje je licencu za realizaciju programa obrazovanja za sticanje stručne kvalifikacije asistent/kinja u nastavi dobili su jedna javna obrazovno vaspitna ustanova – JU Gimnazija „Slobodan Škerović“ i dva privredna društva Autoškola Viktorija i Montmedigal oba iz Berana.

Na osnovu uvida u web sajt Autoškole Viktorija ³ zapaža se da vrše sledeće obuke

1. Posjeduje obuku za sve kategorije (A, B, C, E, D) – obuka vozača
2. Obuka za rukovaoca građevinskih mašina i viljuškara.
3. Obuka za instruktora vožnje motornih vozila za sve kategorije
4. Program obrazovanja za sticanje stručne kvalifikacije Asistent/kinja u nastavi
5. Program obrazovanja za osposobljavanje za rad na računaru

Takođe zapaženo je da i Edukativni centar Arhimed⁴ vrši obuke za zanimanje Asistent/kinja u nastavi za što posjeduje licencu izdatu od Ministarstva prosvjete - Rješenja o izdavanju licence UPI broj: 605/23-3071/1 od 29.05.2023. godine. Pomenuti Edukativni centar, realizuje 41 program obrazovanja i osposobljavanja odraslih (Računovodstveni tehničar, Administrator, Turistički vodič, Recepcionar , Zavarivač, Instalater grijanja i hlađenja, Pomoćnik instalatera u građevinarstvu, Pomoćnik montera suve gradnje, Izolater, Konobar, Kuvar, Poslastičar, Sobarica, Gerontodomaćica, Kozmetičar za negu lica i tijela, Stručno usavršavanje rada na računaru, Učenje engleskog jezika, Učenje njemačkog jezika, Učenje ruskog jezika, Kozmetičar/ka za wellness i spa terapeut/kinje, Učenje crnogorskog jezika, Instruktor vožnje motornih vozila, Asistent/kinja u nastavi, Rad na računaru, Ovlašćeni računovođa, Stolar za namještaj, Pomoćni stolar, Personalni asistent, Saradnik u socijalnoj inkluziji Roma/Romkinja i Egipćana/Egipćanki u oblasti obrazovanja, Saradnik u socijalnoj inkluziji Roma/Romkinja i Egipćana/Egipćanki u oblasti socijalne zaštite, Saradnik u

²<https://www.skolskiportal.edu.me/Inkluzivno%20obrazovanje/Standard%20kvalifikacije%20ASISTENT%20U%20NASTAVI%20-%20nacrt.pdf>

³ <https://autoskolaviktorija.me/>

⁴ <https://sertifikati.me/asistent-u-nastavi/>

socijalnoj inkluziji Roma/Romkinja i Egipćana/Egipćanki u oblasti zapošljavanja, Saradnik u socijalnoj inkluziji Roma/Romkinja i Egipćana/Egipćanki u oblasti zdravstva, Vozovođa, Saobraćajno transportni magacioner, Rukovalac manevre, Manevrista, Kondukter u željezničkom saobraćaju, Transportni komercijalista u željezničkom saobraćaju, Osposobljavanje osoba koje sudjeluju u utovaru i istovaru opasnih materijala, Osposobljavanje za savjetnika za bezbjednost u prevozu opasnih materija u drumskom i željezničkom saobraćaju, Osposobljavanje za vozača za vozila kojima se prevoze opasne materije).

Prema informacijama sa facebook stranice Montemedigal, to društvo sprovodi 12 programa obrazovanja odraslih (Asistent/kinja u nastavi, strani jezici, konobar, recepcioner, gerontodomaćica i dr.)

23. Ministarstvo prosvjete nauke i inovacije Zaštitnika je obavijestilo da je od Centra za stručno obrazovanje zatražilo (upućena je molba) vršenje eksterne evaluacije ustanova za obrazovanje odraslih koje imaju licencu za izvođenje programa obrazovanja za sticanje stručne kvalifikacije Asistent/kinja u nastavi. Zaštitnik očekuje da Centar preduzme aktivnosti u skladu sa svojim nadležnostima koje se odnose na obezbjeđivanje kvaliteta obrazovno-vaspitnog rada iz oblasti stručnog obrazovanja i obrazovanja odraslih.

24. Na osnovu navedenog, zapaža se da licencu za obrazovanje odraslih za izvođenje programa obrazovanja za asistenta/kinju u nastavi posjeduje osim jedne javne ustanove obrazovanja i vaspitanja i nekoliko privatnih preduzeća – privrednih društava, koja im je dodijeljena od strane nadležnog Ministarstva. Iako te ustanove prije dobijanja licence trebaju ispuniti potrebne kriterijume, to je činjenica se u istim vrše obuke za različite vrste zanimanja koja nemaju zajedničkih dodirnih tačaka sa zanimanjem asistenta u nastavi, odnosno potrebama djece sa smetnjama u razvoju.

Zaštitnik je obilazeći JU Gimnaziju „Slobodan Škerović“ razgovarao sa upravom o obuci koja se sprovodi u toj ustanovi od strane kvalifikovanih predavača iz Zavoda za školstvo.

Međutim imajući u vidu da se radi o privatnim preduzećima odnosno privrednim društvima, nije obilazio druge organizatore obrazovanja odraslih u kojima se vrše obuke za zanimanje asistent/kinja u nastavi.

25. Uloga Asistenta/kinje kao tehničke podrške je značajna, direktno povezan/a sa djetetom, sjedi u klupi sa djetetom, upućuje ga, smiruje, doprinosi razvijanju odnosa sa vršnjacima. Za ulogu asistenta/kinje u nastavi osim potrebne obuke, koja bi po mišljenju Zaštitnika trebala da traje duži vremenski period a ne samo nekoliko dana, potrebno je dosta strpljenja, ljubavi i pažnje.

Iako je Zaštitnik dobio izjašnjenja u kojima se potvrđuje zakonitost u dobijanju licence za rad i sprovođenje obuke za asistenta u nastavi djeci sa smetnjama u razvoju, Zaštitnik primjećuje da u spektru realizatora ove vrste obuke nema upravo onih institucija koje su kroz decenijski rad stekle iskustva u radu sa djecom sa smetnjama u razvoju kao što su resursni centri, dnevni centri za djecu sa smetnjama u razvoju i mnoge nevladina organizacije koje pružaju licencirane usluge djeci sa smetnjama u razvoju. Stečeno znanje kao i praktična iskustva pomenutih ustanova bi svakako bila garant dobrog postupanja sa djecom sa smetnjama u razvoju.

Zaštitnik zapaža da je spektar problema djece sa smetnjama u razvoju veoma veliki, da se često naglašava potreba za permenentnom edukacijom lica koja rada sa djecom sa smetnjama u razvoju pa bi sa tog aspekta i ovom zanimanju trebalo pristupiti sa dužnom pažnjom – kako bi zaista imalo efekta na obrazovanje i postignuća djece sa smetnjama u razvoju.

Takođe podsjeća na činjenicu da su upravo resursni centri u sistemu inkluzije prepoznati da pružaju podršku nastavnom kadru u radu sa djecom sa posebnim obrazovnim potrebama, a shodno tome, posjeduju znanja koja bi mogli prenijeti i na asistente u nastavi. Međutim, zapaža se da resursni centri niti jedan od njih ne posjeduje akreditovani program za sprovođenje obuke za zanimanje

Asistent/kinja u nastavi odnosno ne posjeduje licencu. Važno bi bilo naglasiti i mogućnost praktične nastave za buduće asistente koju bi mogli dobiti u pomenutim ustanovama (resursnim centrima).

26. U Crnoj Gori, od početka inkluzivnog obrazovanja, teži se obrazovanju koje će biti u funkciji učenika i njihovih razvojnih i obrazovnih potreba, što podrazumijeva da sva djeca treba da dobiju kvalitetno obrazovanje u okviru redovnih škola, bez diskriminacije. To istovremeno znači da obrazovno vaspitne ustanove treba da se prilagode potrebama djece. Svako dijete ima pravo na kvalitetno obrazovanje u skladu sa svojim sposobnostima, a inkluzivno obrazovanje omogućava svoj deci da budu dio školske zajednice i tako se pripreme da, kao odrasle osobe, ravnopravno učestvuju u društvenom životu.

27. Zaštitnik podsjeća i na činjenicu koju je podnositeljka pritužbe iznijela u vezi diploma stečenih u inostranstvu asistentkinje svog sina X X u inostranstvu i u tom smislu očekuje reakciju nadležnih organa u prvom redu Ministarstva prosvjete.

Imajući u vidu navedeno a u cilju ostvarivanja najboljeg interesa djeteta, ispunjenja svrhe inkluzivnog obrazovanja, Zaštitnik

P r e p o r u č u j e

I MINISTARSTVU PROSVJETE NAUKE I INOVACIJA:

- da izvrši analizu važećih propisa koji se odnose na obrazovanje asistenata/kinje u nastavi te razmotri mogućnost uvođenja praktične obuke za buduće asistente/kinje.
- Da u saradnji sa Centrom za stručno obrazovanje, izvrši procjenu rada ustanova za obrazovanje odraslih u kojima se vrši obuka za asistente/kinje u nastavi;
- da preduzme radnje i mjere u cilju regulisanja „škole u prirodi“ kako bi se uredio taj institut koji se već dugi niz godina u praksi primjenjuje;
- da shodno svojim nadležnostima izvrši provjeru stečenih/nostrifikovanih diploma X X.

Ministarstvo je dužno su da u roku od 30 dana, od dana prijema Mišljenja, Zaštitniku dostavi izvještaj o preduzetim i namjeravanim aktivnostima na izvršenju preporuka.

Zaštitnik će u narednom periodu pratiti realizaciju preduzetih aktivnosti, imajući u vidu da je za pojedine radnje potreban duži rok od ostavljenog.

ZAMJENICA ZAŠTITNIKA
LJUDSKIH PRAVA I SLOBODA
CRNE GORE
Snežana Mijušković

D-na:

- podnositeljki pritužbe XX
- ...
- Ministarstvu prosvjete nauke i inovacija
- JU Centru za stručno obrazovanje
- Zavod za školstvo
- a/a